

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ

Діяльність лікувально-профілактичних закладів передбачає різні правові відносини з фізичними та юридичними особами, а також з державою. Під час виконання функцій, передбачених статутними документами, у лікувально-профілактичних закладів і установ досить часто виникає потреба в укладенні договорів різного типу — трудових, сервісних, господарських. Сьогодні ми розглянемо особливості укладення сервісних договорів



Юрій Мочалов

провідний фахівець
відділу по роботі
з лікувально-
профілактичними
закладами
ПАТ «Акціонерна
страхова компанія
«ІНГО Україна»,
канд. мед. наук

Сервісні договори у практиці медичних закладів

В українському законодавстві викладено поняття свободи договору для юридичних та фізичних осіб, за винятком певних обмежень у випадках відкритої (публічної) оферти, типових договорів на надання комунальних послуг, колективних договорів, трудових договорів та угод, галузевих договорів, а також договорів у зовнішньоекономічній діяльності. Стосовно інших видів договорів, то для контрагентів є вільним вибір форми та змісту договору. Українське законодавство визначає перевагу чинних державних законних і підзаконних актів над нормами, які зафіксовані в тексті договору між сторонами.

■ УЧАСНИКИ ПРАВОВІДНОСИН

За різними підрахунками, в Україні функціонують до 10 000 лікувально-профілактичних закладів. Наказом МОЗ України від 28 жовтня 2002 р. № 385 затверджено переліки закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою у закладах охорони здоров'я. Керуючись цим наказом, усі заклади і установи охорони здоров'я можна класифікувати за певними ознаками.

1. За формою власності:
 - державні;
 - приватні;
 - комунальні.
2. За підпорядкуванням державні заклади поділяються на такі, що належать до системи:
 - Міністерства охорони здоров'я;
 - Національної академії медичних наук України;
 - Національної академії наук України;
 - Служби безпеки України;
 - Міністерства внутрішніх справ;
 - Міністерства оборони;
 - Міністерства інфраструктури (сюди включаються медичні заклади «Укрзалізниці», водного транспорту, спеціалізовані медико-санітарні частини підприємств з обслуговування повітряного руху);
 - Міністерства освіти і науки;
 - Державної прикордонної служби України;
 - Державної служби України з надзвичайних ситуацій;
 - Державної пенітенціарної служби України.
3. За рівнем складності медичної допомоги, що надається:
 - заклади первинного рівня (станції швидкої і невідкладної медичної допомоги, поліклініки, центри первинної медико-санітарної допомоги);
 - заклади вторинного рівня (центральні районні лікарні, міські лікарні, окружні госпіталі, окремі заклади Міністерства інфраструктури, медичні служби обласних управлінь Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України);
 - заклади третинного рівня (обласні, дорожні, басейнові лікарні, центральні і регіональні відомчі госпіталі, університетські клініки, науково-дослідні установи та заклади державного значення).

Відомча належність та форма власності лікувально-профілактичного закладу впливають на процеси управління і прийняття рішень, що

Відомча належність та форма власності лікувально-профілактичного закладу впливають на процеси управління і прийняття рішень, що позначається на укладенні договорів різного напрямку

позначається на укладенні договорів різного напрямку. Це може бути зумовлено тим, що в деяких закладах повноваження керівників (або інших відповідальних осіб) є обмеженими згідно зі статутними (установчими) документами, і підписання зобов'язальних документів є багатоетапним, що потребує тривалого погодження.

■ ПОНЯТТЯ ДОГОВОРУ І ЙОГО СТРУКТУРА

Згідно з нормами Цивільного кодексу України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Договір може бути одностороннім, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони. Договір вважається двостороннім, якщо правами та обов'язками наділені обидві сторони договору. Договір є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає із суті договору.

В преамбулі сервісного договору, як правило, зазначається його назва, дата та місце укладення. Останні дві позиції є істотними умовами договору, які впливають на виконання сторонами умов договору

Преамбула — так звана вступна, загальна частина договору. В преамбулі сервісного договору, як правило, зазначається його назва, дата та місце укладення. Останні дві позиції є істотними умовами договору, які впливають на виконання сторонами умов договору. Від дати залежить час настання та виконання сторонами своїх зобов'язань. Щодо місця укладення договору, то від нього залежить, в якому нормативно-правовому полі буде виконуватися договір. Особливо ця умова стає важливою в договорах зовніш-

ньоєкономічної діяльності. Також на певних територіях іноді діють особливі локальні нормативно-правові акти, які можуть впливати на виконання умов договору його сторонами.

Наступним важливим пунктом договору є назви сторін, зареєстровані в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (ЄДРПОУ). Назви мають бути повними, додатково зазначаються зареєстровані скорочення.

Значна кількість помилок трапляється при укладенні сервісних договорів фізичними особами — підприємцями. Це і граматичні помилки, і застосування застарілих назв, нерозшифрованих ініціалів, що ускладнює ідентифікацію контрагентів.

■ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ СТОРІН ТА ЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Договір, укладений юридичною особою, як правило, підписує одна особа — це може бути керівник, повноваження якого не обмежені установчими документами юридичної особи, також можуть бути інші представники, повноваження яких визначаються довіреностями, внутрішніми наказами або тими ж установчими документами (статут, положення про заклад, установчий (засновницький) договір).

Повноваження представника юридичної особи під час укладання договору мають бути перевірені шляхом перегляду копії довіреності, копії (витягу) зі статуту, відомостей з ЄДРПОУ. Також можна скористатися доступом до Інформаційно-ресурсного центру Міністерства юстиції України, який за запитом в електронній формі надає актуальну інформацію про назви, керівників, юридичні адреси, коди видів економічної діяльності юридичних осіб, їх статуси, наявність обмежень на вчинення окремих дій, наявність (відсутність) порушеної справи про банкрутство юридичної особи, справи про ліквідацію та припинення діяльності юридичної особи.

З'ясування останніх відомостей є важливим моментом для виконання сторонами зобов'язань за договором, оскільки підписання договору особою, яка не мала на це відповідних повноважень, не несе для юридичної особи жодних юридичних наслідків, і такий договір не визнається дійсним в українському законодавчому полі.

У тексті преамбули можуть бути внесені скорочення та абревіатури, які в подальшому будуть застосовані в договорі, а також окремим пунктом визначаються основні терміни та положення, які додатково дають можливість визначити умови та статуси сторін за договором.

■ ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

Розділ документа «Предмет договору» визначає ролі сторін під час виконання ними зобов'язань за договором. Найчастіше сервісні договори, які укладаються медичними установами та підприємствами, стосуються надання медичної допомоги (послуг), надання послуг медичного супроводу, проведення профілактичних медичних оглядів, передрейсових медичних оглядів водіїв, психіатричних та інших видів медичних експертиз, обов'язкових для допуску до роботи в особливо небезпечних умовах та роботи з підвищеним ризиком.

Важливо, щоб предмет договору, а відповідно, і роботи та послуги, які виконуватимуться, збігалися із видом діяльності, який передбачено установчими документами підприємства (установи, організації). У законодавстві немає чіткого визначення термінів «медична послуга» та

«медична допомога». Якщо скористатися класифікатором видів економічної діяльності, то є більш широке поняття — «медична практика», однак медична практика не може бути предметом сервісного договору.

Візьмімо для прикладу медичний заклад, який перебуває в державній (комунальній) власності і у якого в установчих документах немає відомостей про можливість надання платних медичних послуг. Відповідно, й укласти сервісний договір, предметом якого є медична допомога (послуга), такий заклад не може. Адаже надання в такому закладі

медичної допомоги за плату вступає в колізію з Конституцією України, зокрема, зі статтею 49, в якій визначено, що медична допомога надається безоплатно.

Для того щоб положення сервісного договору не суперечили Основному закону України, можна скористатися Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (кон-

ституційності) постанови Кабінету Міністрів України від 25 листопада 1998 р. № 15-рп/98 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) та постанови Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. № 667 «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». Хоча остання постанова частково вступає в колізію із нормами чинного Закону України «Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI, за якими іноземці та особи без громадянства користуються тими ж правами і виконують обов'язки, що і громадяни України, за винятком перебування на території України, доступу до управління державою, виборчих прав, військового обов'язку та доступу до державної таємниці тощо.

Важливо, щоб предмет договору, а відповідно, і роботи та послуги, які виконуватимуться, збігалися із видом діяльності, який передбачено установчими документами підприємства

■ ІНШІ РОЗДІЛИ ДОГОВОРУ

Права та обов'язки сторін. У цьому розділі детально описуються права і обов'язки контрагентів за договором. Ця частина документа має бути побудована і написана, виходячи з принципу рівності прав сторін, взаємної поваги і паритетності прав та обов'язків контрагентів.

Варто зауважити, що, визначаючи права та обов'язки сторін за договором, слід врахувати обмеження, передбачені законодавством України

про охорону здоров'я, Цивільним, Господарським, Кримінальним кодексами України, Кодексом законів України про адміністративні правопорушення, законами України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI, «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI, низкою підзаконних нормативно-правових і розпорядчих актів.

Порядок роботи (обслуговування). Враховуючи складність та багатоваріантність такого виду робіт, як медична допомога (послуги), доцільно окремий розділ присвятити порядку взаємодії сторін під час активності за договором. Бажано в пунктах розділу в диспозитивній формі відобразити основні моменти та можливі обмеження в діях, порядок погодження послуг, порядок звернення, форми зв'язку для оперативної взаємодії сторін.

Порядок взаєморозрахунків між сторонами. У цьому розділі договору має бути зафіксована вартість окремих послуг. Щоправда, досить часто вартість послуг (робіт) фіксується в додатку до договору, посилання на який подається в розділі про предмет договору або про права і обов'язки сторін. Із погодженої вартості (ціни) окремих послуг формується ціна всього договору. У цьому розділі також визначається порядок зміни вартості послуг, зокрема, погодження між сторонами та завчасне інформування другої сторони про внесення змін. Адже будь-які зміни істотних умов договору мають бути оформлені письмово, і пропозиція змінити ціну фактично є офертою щодо зміни чинного договору.

На жаль, це не завжди розуміють працівники державних і комунальних лікувально-профілактичних закладів. Досить часто такі заклади повідомляють другу сторону про вже здійснений факт зміни цін, чим порушують принцип паритетності і рівності сторін за договором. У деяких випадках надсилається лише повідомлення про зміни без зазначення конкретних цін (тарифів). Така оферта є фактично незакінченою.

Одним із варіантів формування ціни є погодження договірних цін. Ціни можуть бути запропоновані замовником (покупцем) послуг. Такий варіант спрощує роботу державних і комунальних лікувально-профілактичних закладів.

Конфіденційність є важливим розділом договору. Він має містити відомості про інформацію, яку сторони за договором вважатимуть конфіденційною, порядок захисту персональних даних та роботи сторін з інформацією, яка може містити лікарську (медичну) таємницю.

Строк дії договору та його припинення, внесення змін. Цей розділ фіксує таку істотну умову договору, як час його дії, порядок дострокового припинення, продовження його дії сторонами. Окремо прописується порядок внесення змін до умов договору, хоча таке питання досить зрозуміло описано в Цивільному кодексі України.

У державних та комунальних лікувально-профілактичних закладах досить часто строки дії договору прив'язуються до початку і закінчення

Договірний процес — це практично перманентний стан, в якому можуть перебувати лікувально-профілактичні заклади всіх форм власності і підпорядкування

календарного (бюджетного) року. Такі строки продиктовані особливостями бухгалтерського обліку, а також можуть обумовлюватися позицією регіональних органів Державної казначейської служби України.

Форс-мажор. Цей розділ оформлюється так само, як і в більшості договорів. Тобто у сервісних договорах, укладених медичними закладами, мають бути враховані форс-мажорні обставини, які зазвичай враховуються в інших договорах.

Прикінцеві положення. Цей розділ формується довільно, у ньому можна визначити мову договору, кількість його оригінальних примірників. Також прописується спільна позиція сторін щодо процедур, які передували укладенню договору, — переговори, протоколи намірів, попередні договори, протоколи розбіжностей тощо.

Як свідчить практика, договірний процес — це практично перманентний стан, в якому можуть перебувати лікувально-профілактичні заклади всіх форм власності і підпорядкування. Відсутність стандартних затверджених форм договорів та нестабільність законодавчого поля, в якому працюють українські лікувально-профілактичні заклади, також додає факторів ризику в договірних відносинах вищезазначеного типу. Високий ступінь урегульованості такого виду діяльності, як медична практика, призводить до зіткнення інтересів держави та контрагентів за договорами про надання медичних послуг (допомоги). Втім, дотримання чинного законодавства України та врахування інтересів сторін за договором дасть можливість лікувально-профілактичному закладу протягом тривалого часу успішно співпрацювати із замовниками (споживачами) медичних послуг. ■

Чекайте у 2014 році ТЕМАТИЧНІ СПЕЦВИПУСКИ

I півріччя —
«ОХОРОНА ПРАЦІ В МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ»

II півріччя —
«ОФОРМЛЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН З ПАЦІЄНТОМ»

Передплатний інд. – **89082**

КОМПЛЕКТ: «Практика управління медичним закладом» +
«Практика управління медичним закладом. Спецвипуск» – інд. **89089**

З питань надання документів на передплату звертайтеся за тел. 0 (44) **583-04-22** або e-mail: **podpiska@p-a.com.ua**



®